

Vysvětlení místo úvodu

Dějiny filosofie nejsou hlavním tématem evoluční ontologie. Především proto, že tato nová ontologická koncepce nachází v dějinách velmi málo problémů, na které by mohla pozitivně navazovat, což je dáno pravděpodobně především tím, že se zcela nově a odlišně staví k vymezení svého vlastního předmětu. Všechny dosavadní ontologické koncepce byly motivovány snahou vytvořit trvalý, možná i definitivní teoretický koncept světa, který se jeví běžným pozorovatelům v neustálých proměnách. Vzhledem k stávajícím úrovním speciálního vědění tak byla jejich snaha, vcelku přirozeně, zacílena k vytvoření koncepce, která by zachycovala to, co garantuje trvalost proměn, co je samo na změnách empirického světa nezávislé, a co není smyslově zřejmé. Kde chyběly poznatky, nastoupila spekulace, více či méně úspěšná, a přední místa ve „frekvenčním“ ontologickém slovníku zaujala slova jako *substance*, *bytí jako bytí jsoucího*, *trvalost a totožnost*, *stálost a věčnost*. Všechny tyto výrazy aspirovaly na popis a vysvětlení toho, co pozorovateli unikalo pod rukama.

Vznik evoluční ontologie je jedním z důsledků přesvědčení, že více než dva tisíce let marného hledání absolutního „něčeho“ dostatečně prokázalo pošetilost těchto snah (a když ne dostatečně, tedy alespoň natolik, že by bylo vhodné poohlédnout se po jiných možnostech) a tato nová koncepce tak obrací svou pozornost k vědám, které neopovrhují proměnlivostí světa, ale naopak ji považují za výzvu, a snaží se být s nimi kompatibilní. Nespokojuje se však se zaujetím postoje pouhého komentování dosažených pozitivních výsledků, ale — a zde je věrna filosofické tradici — pokouší se i nadále o vytvoření samostatného a svébytného konceptu, který by nám umožnil pochopit či alespoň přiblížit vesmír jako systém zahrnující vedle kosmických struktur i člověka a kulturu. V souladu s těmito snahami pak evoluční ontologie činí svým předmětem nikoli výhradně *bytí* jako takové (a z toho vyplývající plané spekulace například o ontologické

diferenci), ale zejména procesualnost vesmíru, jedním slovem *dění*. Námitce, zda je to ještě vůbec ontologie (s ohledem na etymologii), se budeme věnovat na jiném místě.

Bylo by však neodpustitelným ignoranstvím budovat filosofickou koncepci, ať jakkoli novou, zcela bez ohledu na minulost, a ani evoluční ontologie se takového prohrěšku nedopouští. Její zájem o dějiny je ale velmi účelový, nikoli samoúčelný, a tomu je podřízen i následující text. Nemá být v žádném případě náhradou učebních textů z dějin filosofie nebo dokonce jejich konkurencí, ale je to snaha ukázat na několika příkladech, kterým aspektům z filosofických systémů v dějinách je vhodné věnovat zvýšenou pozornost, abychom získali představu o tom, jak se z ontologických spekulací rodila ontologie respektující speciální vědění. Následující text se nejvíce podobá poněkud rozšířenému sylabu, který je záměrně předkládán v takové podobě, aby nevzbuzoval naděje, že jeho pročtením lze získat plnohodnotnou náhradu studia textů z dějin filosofie. Je to ostatně i proto, že vybrané otázky času, prostoru a pohybu nikdy nestojí ve filosofických systémech zcela osaměle, ale často bývají nejrůznějšími způsoby propojeny s ostatními názory a představami stojícími mimo ontologii, a je proto nanejvýš vhodné chápat tento text jako iniciační, nikoli konečný. Jedná se mnohdy spíše o volné převyprávění několika vybraných momentů z dějin filosofie (Aristotelova teorie přirozených míst, Augustinovo pojetí času, Descartova fyzika, klasická fyzika a mechanický materialismus, přírodní vědy v 19. století a filosofie), které by mělo zájemce orientovat a podnítit k dalšímu studiu.

Jednota fyziky a filosofie

Rozlišení fyziky a filosofie jako samostatných oblastí lidského vědění je v podstatě velmi pozdní záležitostí. Například ještě u Descarta se ve spise, který se jmenuje *Principia philosophiae*, setkáváme s tím, co